

Cesty kulturního dědictví / Wege des Kulturerbes

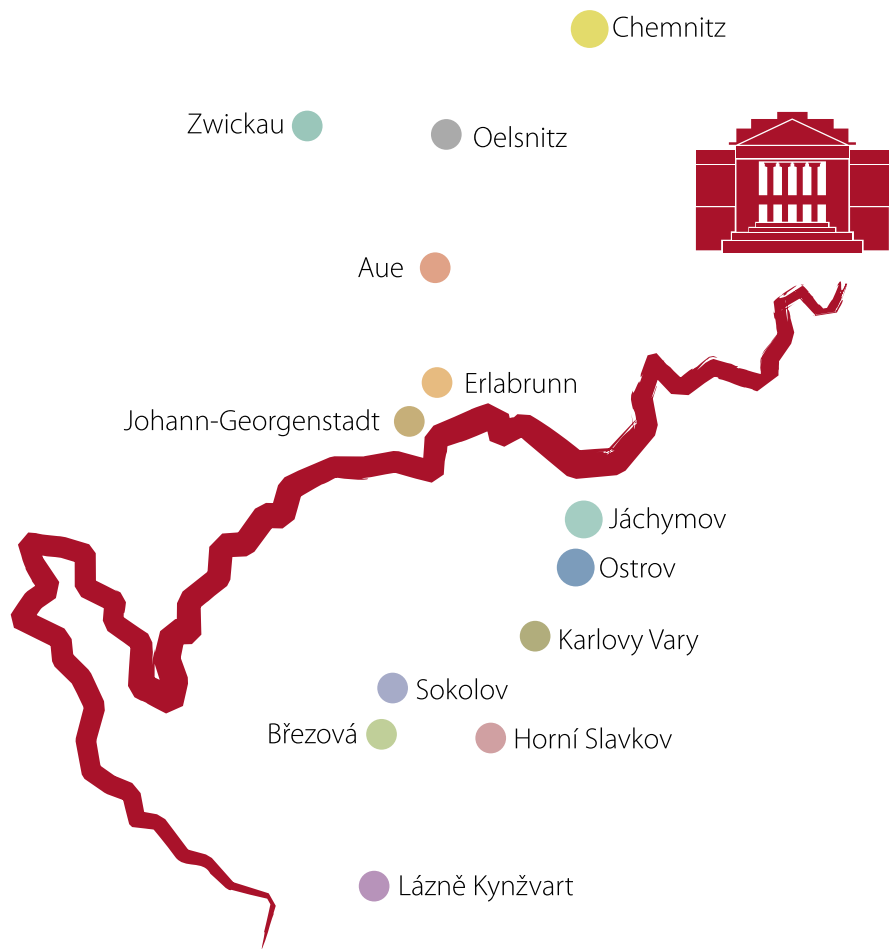

TRADICIONALISMUS - SOCIALISTICKÝ REALISMUS - POVÁLEČNÁ MODERNA

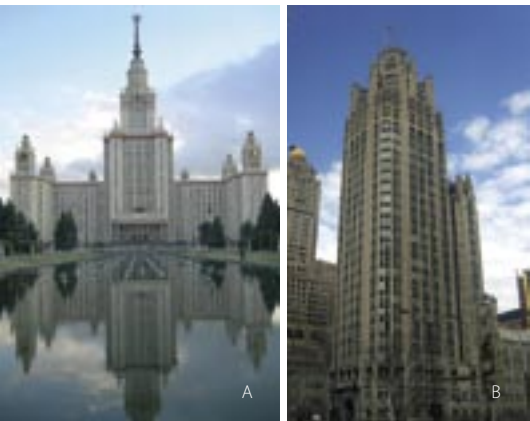
Architektura 50. let 20. století Fünfziger Jahre Bauten

NACHKRIEGSMODERNE

Město	strana
Ostrov	10 - 15
Horní Slavkov	16 - 19
Březová u Sokolova	20 - 21
Sokolov	22 - 23
Karlovy Vary	24 - 25
Jáchymov	26
Lázně Kynžvart	27
Chemnitz	30 - 35
Aue	36 - 37
Zwickau	38 - 39
Oelsnitz	40 - 41
Johann-Georgenstadt	42 - 43
Erlabrunn	44 - 45

V současné době se probouzí zájem o architekturu vzniklou po druhé světové válce v zemích tzv. východního bloku. Značnou pozornost poutá nejen její příběh z pohnuté doby padesátých let 20. století, ale především stylová východiska a urbanistické koncepce „ideálních měst“. Toto architektonické pojetí čerpá ze shodných zdrojů a motivů tradicionalismu, jenž svou dráhu započal na konci devadesátých let 19. století v USA. V roce 1893 se v Chicagu konala světová výstava ke 400. výročí objevení Ameriky, nazvaná Kolumbijská expozice. Byla koncipována tak, aby především využila klasicizujících motivů architektury. Ohlas byl ohromující a nadšení Ameriky z historismu neznalo mezí. Tradicionalismus se stal vkusem New Yorku. Návrat k historismu neznamenal pouhé opakování, ale především výrazné zjednodušení, navazující na předcházející vývoj architektury 18. a 19. století, v některých případech i mnohem starší. Nejvýmluvnějším příkladem je stavba budovy mrakodrapu Chicago Tribune v gotizujících formách z roku 1923. V Evropě k opětovnému rozšíření historizujících forem dochází kolem roku 1905 a to působí až do 30. let. Mezi význačnými tvůrci tohoto stylu je možno jmenovat Augusta Perreta, který na konci 40. let a začátkem 50. let dvacátého století obnovil válkou zničené severofrancouzské město Le Havre, které je od roku 2003 na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Po únoru 1948 se v Československu stal ve všech oborech vzorem Sovětský svaz. Zesílil také tlak na uplatňování sovětského umění, označovaného jako socialistický realismus (v Československu zkráceně SORELA: SOcialistický REalismus v Architektuře). Snaha po zdůraznění monumentality a patřičném vyjádření politické moci znamenaly obrat směrem k historizující inspiraci a tradičnosti, a to zejména v klasicizujících formách. Tento vývoj měl hlubší kořeny a navazoval na tradiční stavitelství v Rusku, na importovanou francouzskou klasicistní architekturu, ale i na starý ruský barok. Inspirativně byly převzaty i neoklasicistní motivy americké tradicionalistické architektury. Formy stupňovitých mrakodrapů jsou nejvíce patrné na monumentálních věžovitých stavbách v Moskvě, například Lomonosově univerzitě.

Podobu architektury v poválečném Československu zásadně ovlivnila potřeba rychlé obnovy země a orientace na tehdejší Sovětský svaz. Zaměření hospodářství na budování těžkého průmyslu vyvolalo zvýšenou potřebu energetických zdrojů, jimiž bylo zejména uhlí. A tak se i v Karlovarském kraji znovu výrazně prosazuje hornictví. Dopad tohoto období byl ovšem veskrze negativní. Tragickou kapitolu novodobého hornictví představuje především těžba uranu v prostoru Jáchymova a Horního Slavkova pro vojenské potřeby Sovětského svazu, která byla spojená s nucenou prací politických vězňů internovaných v četných táborech nucených prací. Příliv horníků vedl k masivní výstavbě bytů a celých obytných komplexů. V Ostrově a Horním Slavkově byly „na zeleném drnu“ vybudovány zcela nové městské celky. Politické a ideové souvislosti této výstavby nikdy nebude možno posuzovat kladně. Při hodnocení obou celků by ovšem bylo rozhodně chybou zůstat pouze u ideologických hledisek. Představují totiž objektivně pozoruhodná urbanistická díla navazující na klasické tradice stavby měst. Oba nové městské celky vyrostly v relativně velmi krátké době a je pro ně proto charakteristická jednotnost celého řešení.

Počáteční vývoj poválečné architektury v Sasku zásadně ovlivňoval nedostatek stavebního materiálu. Hlavní roli zde hrála účelnost a funkčnost, což se projevilo zejména v konstrukci a na vzhledu budov. Z této tzv. „doby účelnosti“ stojí velký počet opravených významných kulturních památek a první nově postavené budovy. Nová vlastní výrazová forma se začala rozvíjet přibližně od roku 1951 až do roku 1960. V této době se intenzivně projektovalo a stavělo. Prakticky neexistuje naplánovaný objekt, který by v těchto letech nebyl realizován. V této fázi výstavby byly vybudovány školy, nemocnice, kulturní domy, obytné stavby, správní budovy i obchodní domy. Průmyslové stavby v kraji Chemnitz byly poznamenány strojírenstvím a hornickou činností společnosti Wismut, což byla sovětsko-německá akciová společnost k vytěžení uranu vyskytujícího se v Krušných Horách. V důsledku pozemkové reformy potřebovalo zemědělství usedlosti pro malozemědělce, později haly pro stroje a stáje pro kolektivní pěstování dobytka. Z této doby jsou známy kulturní památky, mezi nimiž je 15 církevních novostaveb, 55 škol a nemocnic, 18 velkých i malých kulturních domů a 21 znovu postavených (původně zničených) historických památek.

Stavební styl z období „architektury 50. let“ v Sasku se nenechal výrazněji ovlivnit proklamovaným „socialistickým realismem“ a diskusemi o architektuře, přicházejícími z Berlína. Stavby řídili - pravděpodobně i z praktických důvodů - stavitelé praktici z předválečné doby. Až později se stále více prosazovaly jednoduché, z klasicismu vycházející ušlechtilé výrazové formy. Pojetí architektury, které bylo v Německu opovržlivě označované jako „cukrářský styl“, se v kraji Chemnitz nikdy významně neprosadilo. Od poloviny 50. let zde začala být patrná snaha udržet krok s vývojem západoevropské architektury.

Poválečná architektura v tehdejší Československu a Sasku má řadu společných znaků. Jedním ze základních záměrů nových sídelních celků bylo vytvoření městského prostoru, prostředí příjemného pro život lidí, lidského měřítka a historických vazeb. Komplexně pojatá zástavba byla zasazena do zeleně jako plnohodnotná zahradní města. Urbanistická řešení i jednotlivé vazby architektury vykazují architektonickou skladbu podle nejobecnějších antických pravidel kompozice s důrazem na symetrii, gradaci a renesančním smyslem pro měřítka a proporci.

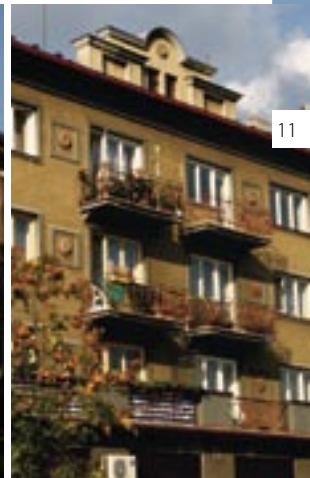
Pravidelná kompozice městského půdorysu vychází z antických schémat a renesančních teorií „ideálních“ měst. V architektonické skladbě dominují gradace středních sekcí a nárožních rizalitů vyrůstajících do věžic s výraznými hrotnicemi. Hlavním výrazovým prostředkem je klasicistně pojaté sloupoví a vysoké pilastrové řády. K horizontálnímu ukončení staveb byla používána atika s osovou gradací trojúhelných či stupňovitých štítů. Barevnost šlechtěných břizolitových fasád byla volena v klasicistním schématu (v Čechách prezentovaném jako inspirace a návrat k barevnosti lidové architektury) světlé pískové a okrové v kombinaci s červenou terakotou a režnou šedobílou. Tmavší odstíny příslušely architektonickým článkům, jako byly šambrány oken, římsy, pruhy scheidtů, bosáže, vlysy. Tato barevnost měla připomínat použití ušlechtlejšího materiálu, přírodního kamene (pískovec, porfyr, červený mramor). V Sasku byl ve shodě s místní tradicí hojně používán přírodní kámen. Portály vstupů byly řešeny jako renesanční s okosením a typickým kladím. Charakteristickým prvkem se stala bosáž, rustika a zejména vlysy se sgrafitovou výzdobou. Výraznými dekorativními motivy, často sjednocujícími jednotlivé lokality, byly rozety, čtyřlísty či sluneční terčík, opakované na různých budovách v různých skladbách. Ve sgrafitové výzdobě byly často aplikovány vedle renesančních psaníček i rostlinné a figurální motivy, stejně tak jako v sochařské výzdobě v tzv. civilním pojetí s národními motivy.

I dekorace dalších doplňkových prvků (mříže oken, zábradlí balkónů) akcentovala národní motivy – například v Čechách lipové listy a v Sasku listy dubové.

Česká republika - Karlovarský kraj

Vůdčí ideou výstavby ostrovského sídliště bylo vytvoření nového městského celku řešeného jako plnohodnotné zahradní město. Výstavba postupovala po etapách, přičemž každá etapa dostávala osobitý styl. Urbanistická kompozice města vychází z pravidelného systému zastavění jednotlivých obytných zón. Ústředním prostorem nového města se stalo Mírové náměstí, uzavřením svého obvodu záměrně evokující náměstí historických měst. K dekoraci fasád veřejných i obytných staveb se používaly různé tektonické prvky s typickými atikovými nástavci zdůrazňujícími hlavní osy a vstupy do domů.

Mezi domy směrem k hlavním komunikacím byly umístěny drobné stavby občanské vybavenosti. Pozoruhodné jsou domy v severovýchodní části města (XII. etapa), které mají v přízemí sgrafitovou výzdobu. Obchodní a kulturní centrum města bylo situováno v blízkosti centrálního náměstí.

<< Dům kultury / Mírové náměstí

(C1) Patří k nejvýznamnějším příkladům architektury 50. let dvacátého století nejen v Ostrově, ale i na území celého bývalého Československa. Byl vybudován v letech 1954 až 1955 podle projektu akad. arch. Jaroslava Krauze a kolektivu vedeného Ing. arch. Jaroslavem Sedláčkem. Na vrcholu průčelí stojí sousoší sochaře Jaroslava Šlezingera umučeného v komunistických jáchymovských lágrech. V interiéru se dochovaly kromě rozměrných maleb na zdech také původní malby na skle s dobovou tematikou, jejichž autory jsou Václav Lokvenc a Jarmila Kalašová.

Obchodní dům „Brigádník“ / Mírové náměstí

(C2) Typická ukázka architektury padesátých let. Autorem návrhu je projekční skupina v čele s architektem Jaroslavem Krauzem. V přízemí jsou obchody a v dalších podlažích kanceláře a bytové jednotky. Ve střední části je budova vystupňovaná do výškové stavby.

Pošta / Ostrov, Hlavní třída - Hauptstraße

(C3) Budova pošty, původně administrativní centrum, byla postavena v letech 1955 až 1956 podle projektu Jaroslava Krauze. Barevnost fasády odpovídá tradičnímu stylu: okrová, šedá a červená (terakota). Balkóny a okenní mříže zdobí typický motiv lipových listů. V přízemí je poštovní úřad a detašovaná pracoviště Městského úřadu, v patrech obytné prostory.

C5

Restaurace „Družba“

/ Ostrov, Hlavní třída (C4)

Budova byla postavena v letech 1955 až 1959 podle projektu architektů Krauze, Trnky a Sedláčka. Typickým zdobným prvkem nad okna a v parapetech je motiv vinné révy, který se opakuje i uvnitř pod stropem. V suterénu budovy je vinárna, v nadzemním podlaží jídelna, nad ním restaurace. V šedesátých letech byla v horním patře v provozu také kinokavárna a hotelové pokoje.

Základní škola J. V. Myslbeka

/ Ostrov, Myslbekova ulice (C5)

Škola byla součástí VIII. stavební etapy výstavby Ostrova v letech 1955 až 1956. Ve střední části je vstup zdůrazněn portikem a vysokým pilastrovým řádem s hlavicemi z glazované keramiky s rostlinným dekorem. Uvnitř se nachází hala s reprezentativním přímým schodištěm. Před budovou je rozsáhlá nástupní plocha s trávniky a dekorativními vázami.

VII. Mateřská škola

/ Ostrov, Krušnohorská ulice (C6)

Byla postavena v letech 1953 až 1954 a sloužila původně jako jesle pro 55 dětí. Nad vstupem je umístěn reliéf dětí a zdravotních sester, fasády zdobí keramická glazovaná zvířátka, jejichž autory jsou keramik Jiří Kemr a akad. mal. Milan Kraus. V rozlehlé zahradě byl původně i bazének.

II. Mateřská škola / Ostrov, Halasova ulice (C7)

Byla postavena v letech 1953 až 1954 pro 90 dětí, opět pod vedením architekta Jaroslava Krauze. Nad vchodem je reliéf hrajících si dětí, parapety zdobí keramické vlysy s motivy sluníček a zvířátek. V zahradě se rozkládají terasy s balustrádami z dřevěných kuželek. V interiéru se dochovalo originální zbradlí s leptanými skly s pohádkovými motivy

C4

C5

C7

C6

C8

C8

C8

V roce 1946 byly v souvislosti s překotným rozvojem těžby uranové rudy na Jáchymovsku provedeny prospekční práce také v oblasti Horního Slavkova. V roce 1951 zde začalo nad starým renesančním městem vyrůstat nové hornické sídliště Jáchymovských dolů, na němž se podíleli titíž stavitelé a architekti jako v Ostrově. Po dřevěném tzv. desko-sídlišti byly v I. stavební etapě postaveny na principu rádkového zastavění zděné „dvouletkové“ domy ubytoven a svobodáren pro brigádníky. Ve II. stavební etapě byly postaveny další obytné domy a některé nezbytné objekty občanské vybavenosti – v roce 1955 mateřská škola a jesle, zcela shodné s odpovídajícími objekty v Ostrově. Na nově vytyčeném náměstí byl postaven obchodní dům Brigádník a v roce 1956 Hornický dům kultury. Do čela severní fronty náměstí byl navržen velký objekt samostatně stojícího obchodního domu s hotelem, kavárnou a restaurací, později nazvaný Hotel Tatra vycházející z architektonického konceptu restaurace Družba v Ostrově. Projekt sídliště i všech objektů občanské vybavenosti vypracovaly Jáchymovské doly, stavební závod „Budování“, za hlavní účasti akad. arch. Jaroslava Krauze. Zdejší architektura je tak analogická s architekturou nového města v Ostrově, připraveného týmiž projektanty. I zde se tak na výstavbě podíleli vedle arch. Jaroslava Krauze, akad. mal. Milan Kraus, Ing. arch. Josef Sedláček, Ing. Wendler, Juričev a Soukup.

Hornický dům kultury Horní Slavkov / náměstí Na Sídlišti (C8)

Hornický dům kultury byl postaven v letech 1954–1956 podle projektu akad. arch. Jaroslava Krauze a akad. mal. Milana Krauze za spolupráce architektů Wendlera, Juričeva a Soukupa. Svou koncepcí je zmenšenou variantou Domu kultury v Ostrově. Nad střední částí Hornického domu kultury je ve štítu umístěn reliéf s motivem „mírového života“. Vstup zdobí po stranách reliéfy horníků a symboly hornictví. Severní křídlo knihovny je ukončeno štítem s mozaikou Rodina. Vstupní hala má kazetový strop a schodiště oddělená prosklenými stěnami s figurální a dekorativní malbou mají zábradlí s motivem stylizovaných lyr.

C8

C9

Obchodní dům „Brigádník“

/ Horní Slavkov, náměstí Na Sídlišti (C9)

Obchodní dům Brigádník je organicky napojen na Hornický dům kultury. Ve střední ose přízemní části má prolomenou širokou bránu ve stylu „Brány vítězů“. Tím byl vytvořen grandiózní vstup do společenského centra města. Soubor staveb na náměstí doplňuje obelisk s osvětlovacím nástavcem nazývaný Maják.

Hotel „Tatran“

/ Horní Slavkov, náměstí Na Sídlišti (C10)

Byl postaven podle projektu akad. arch. Jaroslava Krauze a kolektivu v letech 1955-1960. Čtyřpodlažní objekt s třípodlažními bočními křídly je zastřešen nízkými valbovými střechami. V přízemí jsou obchody, v dalších podlažích bývala restaurace, salónek a hotelové pokoje. Dnes v objektu sídlí Městský úřad.

C10

C9

C8

Svým ucelným architektonickým výrazem, zejména ve svém středu, se zástavba hornického sídliště v Horním Slavkově může řadit společně se zástavbou nového města v Ostrově mezi nejvýznamnější příklady souborů architektury padesátých let 20. století v České republice.

C13

C11

C12

Přeměnu zemědělské vesničky v nové dělnické sídliště zahájily sklárny v Dolním Rychnově u Sokolova, které zde postavily v letech 1947-1952 osmnáct dvojdomků, šest čtyřdomků a sedm velkých činžovních domů. Na tuto výstavbu navázaly Hnědouhelné doly Sokolov výstavbou internátu a Domovů pracujících. V roce 1952 byla zahájena výstavba obytných domů pro hnědouhelné doly a Elektrárnu Tisovou, které mají tradiční šlechtěnou omítku s ozdobným motivem rozet. Zastavovací plán sídliště vypracoval v roce 1952 Stavoprojekt, projektový závod Plzeň, pobočka Mariánské Lázně. Vedoucím projektu byl Ing. John. Zástavba města působí poměrně uceleným dojmem ve stylovém pojetí střízlivého socialistického historismu.

Městský úřad / Březová, náměstí Míru (C11)

Budova městského úřadu (původně Městského národního výboru) z let 1953-1960 byla situována jako dominanta na severní stranu podélného náměstí. Prvotní projekt vypracoval Ing. arch. John. Hlavní průčelí člení střední pětiosý arkýř vynášený bez konzol. Mezi okny prvního a druhého patra jsou vloženy reliéfy rodiny a práce se znakem Československé republiky uprostřed.

Základní škola / Březová, Komenského ulice (C12)

Osmiletá střední škola v Březové u Sokolova byla postavena v letech 1956 až 1958 a dnes slouží jako základní škola. Nad vstupním sloupovým se rozkládá terasa. Plochu mezi okny zdobí reliéfy hrajících si dětí. Projektovou dokumentaci stavby připravil atelier Stavoprojektu v Plzni pod vedením Ing. Volrába a Ing. Gschwinda

Mateřská škola, Březová, Komenského ulice (C13)

Budova mateřské školy byla postavena v roce 1953 podle návrhu projektantů Johna a Bočka. Na bočním štítovém průčelí směrem k ulici bylo provedeno rozměrné sgrafito tančících dětí.

Generálními investory nové bytové výstavby byly Hnědouhelné doly, elektrárna Tisová a Chemická závody. V roce 1947 byla zahájena „stavební dvouletka“ výstavbou domů v ulici Jednoty a realizací objektů v prolukách po celém městě. V této době bylo také započato s výstavbou domků nad Ovčárnou. Značný příliv nových osadníků, v souvislosti s plněním těžebního plánu koncernu Hnědouhelných dolů a briketáren Sokolov, si vynutil zajištění potřebných bytů a tím i další rozsáhlou bytovou výstavbu. Nejprve se tak děllo dostavbami volných ploch dvouletkové zástavby u starého města, v ulici Pionýrů a Karla Čapka. Po dvouletkových domech byly v „dolním“ městě mezi ulicemi Pionýrů a Karla Čapka postaveny čtyřpodlažní domy se šlechtěnou břizolitovou omítkou doplněné sgrafitovou výzdobou. Nejvýrazněji se do obrazu města v druhé polovině 50. let 20. století zapsal projektový ateliér Státního projektového ústavu pro výstavbu měst a vesnic v Plzni, pobočný závod Mariánské Lázně s vedoucím projektu Ing. Žižkou, Ing. Frimlem a Státní projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic Karlovy Vary s vedoucím projektu Ing. arch. Josefem Sedláčkem a Bojislavem Benešem. Typickým prvkem architektury sokolovského socialistického realismu se stala keramická rozetka, aplikovaná ve více variantách po celém stavebním obvodu města.

C14

Mateřská škola / Sokolov, ulice Pionýrů (C14)

V ulici Pionýrů byla v letech 1956-1957 postavena první nová mateřská škola v Sokolově. Typový objekt má odstupňované průčelí se střední dvoupodlažní sekcí se zdůrazněným středním vstupním rizalitem. Na volných stěnách bočních křídel jsou osazeny velké sgrafitové výplně s motivy hrajících si dětí, která symbolizují čtyři roční období.

V 50. a 60. letech došlo na Sokolovsku (po vybudování tepelné elektrárny v Tisové a Palivového kombinátu ve Vřesové) k výstavbě sídlišť kromě Sokolova také v Kynšperku, Chodově a Habartově.

C16

C16

Na samém konci druhé světové války byly Karlovy Vary postiženy spojeneckým bombardováním. Zasaženy byly také obytné domy po obou březích řeky Ohře. Po válce tak byla nová výstavba směřována zejména k zahlazení stop po bombardování zastavováním proluk. Jednou z nejzajímavějších staveb tohoto období je v Karlových Varech:

<< **dům č.p. 1313, Horova ulice** (C15)

naproti Městské tržnici, postavený v letech 1955-1956 podle projektu architektů Beneše a Loidy z karlovarské pobočky Vojenského projektového ústavu v Plzni.

Dalšími výraznými domy socialistického historismu v Karlových Varech jsou:

domy č.p. 1393, 1394, stavěné v téže době v prolukách na **Čertově Ostrově**. Projekt vypracoval v roce 1955 Ing. Šámal ze Státního projektového ústavu pro výstavbu města a vesnic v Plzni, pobočka Mariánské Lázně. (C16)

Kulturní dům / Jáchymov (C17)

Dům kultury Jáchymov byl postaven pro sovětské specialisty, kteří pracovali u Jáchymovských dolů. Slavnostně otevřen byl 1. května 1952. Byl postaven podle požadavků sovětských specialistů a stal se předchůdcem ostrovského Domu kultury. Má velké jeviště, které sloužilo také jako tělocvična. Na vrcholu střední části byla původně malá tzv. „moskevská“ věžička, odpovídající sovětskému architektonickému stylu.

V současnosti je již řadu let odstraněná. V roce 1960 byl tento objekt upraven, čímž vznikla nová kavárna, klubovny a knihovna. Dům kultury začal sloužit veřejnosti a stal se sídlem závodního klubu Státních lázní ROH. Začaly se zde připravovat kulturní programy a kino.

Dvojdomky / Lázně Kynžvart, ulice 5. května (C18)

V ulici 5. května se nachází zástavba drobných dvou-podlažních dvojdomků (C18). Projekt byl připraven projekční složkou Státního projektového ústavu pro výstavbu města a vesnic v Plzni, pobočka Mariánské Lázně. Zastřešené jsou sedlovou střechou s drobným náznakem lomenice v přesahu římsy. Na boční štítová průčelí navazují ustupující přízemní křídla s arkádou vstupu. Mezi okny přízemí a patra hlavního domu jsou vloženy ornamentální sgrafitové výplně s rostlinnými vzory.

Německá spolková republika - Sasko

Centrum města Chemnitz, které bylo vybudováno po druhé světové válce, je nejzdařilejší harmonicky řešenou městskou výstavbou v bývalé NDR. Tento fakt potvrzují turisté z celého světa.

<< Annenstraße, Moritzstraße, Reitbahnstraße aj, sídliště Reitbahnstraße (D1)

Jednotné řešení tohoto nejrannějšího rozsáhlého sídliště je jedinečným svědectvím stavební obnovy v Chemnitz. Urbanistické řešení vzniklo v oddělení městského úřadu pro urbanizaci pod vedením Wenera Oehmeho a Rolanda Hühnerfürsta. Vlivem akutního nedostatku stavebního materiálu byla vyvinuta tzv. chemnitzká klenbová stavba bez použití dřeva a oceli. Pro konstrukci stropů byly využívány cihly z trosek zřícených budov, které se zde vyskytovaly v dostatečném množství. V pravoúhlé síti ulic jsou zvýrazněna nároží a hlavní křižovatky jsou rozšířeny k urbanistickým dominantám. Na sídlišti stojí škola Annenschule a mateřská školka. Sídlíště bylo vybudováno v letech 1951 až 1957.

<< Vnitřní klášterní ulice - Klosterstraße, obytné a obchodní domy (D2)

Budovy z let 1951 až 1952 jsou dalším příkladem první fáze stavební obnovy v centru města Chemnitz. Do plánování přitom byly zahrnuty také starší budovy. Architekti Kurt Jonas, Walter Neidel a Werner Oehme z Chemnitz plánovali čtyř až pětipodlažní obytné a obchodní domy s předsunutou zónou přízemních obchodů. Zvláště kvalitní jsou okenní detaily, schodiště a členění fasád.

Atraktivního urbanistického řešení je dosaženo zajímavým stupňováním stavebních objektů. Ještě dnes je vnitřní klášterní ulice - Klosterstraße - nejoblíbenější nákupní ulicí ve vnitřním městě.

Bernhardtstraße, Charlottenstraße, Hans-Sachs-Straße, Rudolfstraße, Uferstraße, sídliště Lutherova čtvrť (D3)

Sídliště bylo vybudováno v letech 1954 až 1956 s řadovou zástavbou, zčásti v hřebenové pozici, doplněné atriem a zahradami s pergolami. Obzvláště působivé jsou brány v ose ulice Rudolfstraße. Území se vyznačuje kvalitními obytnými stavbami v tradičním tvaru. Zachovalo se mnoho originálních detailů. Na sídlišti je centrum učňovské školy, Lutherstraße 2

D5

D5

D4

D4

D6

D6

Ulice Národů - StraÙe der Nationen (D4)

Tento obytný a obchodní komplex byl vybudován v letech 1959 až 1962 jako nejdůležitější spojení mezi centrem města a hlavním nádražím. Osmipodlažní obytné panelové domy jsou navzájem propojeny dvoupodlažními stavbami obchodů. Zásobovací komunikace jsou umístěny v podzemí. Atria a zadní Siroťčí ulice (Waisenstraße) mají kvalitní zahradní úpravu od Karla Wienkeho. Ze strany hlavní třídy jsou umělecky cenné plastiky kašen Dietricha, Belze a Kohla. U obytných domů se jako odpovědní architekti uvádějí Gitschel a Neubert, u staveb obchodů pak Laake, Müller, Werner, Hauptmann a Reiche. Tento úsek Ulice Národů - StraÙe der Nationen - je asi nejvýznamnějším příkladem reprezentativní ulice s obchody, prototypově používaným pro řadu dalších projektů. Tímto projektem byla zakončena epocha „poválečné moderny“ v Chemnitzu a v dalším období se navazovalo na „internacionální modernu“.

Bývalá hlavní správa SDAG Wismut, dnes Spolkové horní bratrstvo - Bundesknappschaft aj. (D5)

Tato skupina budov byla postavena v letech 1950 až 1952 pro hlavní správu společnosti Wismut. Spolkové horní bratrstvo později změnilo hlavní budovu pro své potřeby. Jedná se o třípodlažní stavbu s dvěma mohutnými bočními rizality, určující ulice a náměstí. Průčelí je ovládáno sloupovým vstupem s figurální výzdobou na štítu. Slavnostní sál na zadní straně objektu se nezachoval.

Stavby napravo a nalevo ulice Jagdschänkenstraße jsou zvláště vynikajícími zástupci architektury poválečné moderny v Sasku, orientované na národní tradici.

Ústřední kulturní dům Wismut AG, Unritzstraße 40 (D6)

Bývalý ústřední kulturní dům společnosti Wismut AG byl postaven v letech 1949-1950. Tato významná kulturní stavba z poválečné doby byla vybudována architekty Burgherem, Rackwitzem a Ritterem ještě na základě importovaných návrhových podkladů. Před dvoupodlažním vstupním křídlem stojí středový portikus se šesti sloupy. Vnitřní vybavení se v důsledku četných funkčních změn prakticky nezachovalo. Budova je prázdná a neobsazená.

Mateřská škola, Waisenstraße 1 (D7)

Dvoupodlažní budova s půlkruhovým zakončením do ulice byla navržena v roce 1952 Kurtem Wittlingerem. Je to kvalitní svérázná stavba formující celý vnitřek bloku obytné čtvrti Reitbahnstraße. Dětská skluzavka slouží zároveň jako únikový východ.

D7

<< Annenschule, Annenstraße 23 (D8)

Budova školy sestává z hlavního korpusu stavby v ulici Annenstraße, křídel s pergolami a dobovou přístavbou tělocvičny. Je to celkově kvalitní zařízení umístěné v urbanisticky působivé poloze. Uspořádání školy odpovídá tradičnímu výrazu dřívější fáze výstavby. Návrh architekta Rudolfa Weisera z Chemnitz byl realizován v letech 1951 až 1954.

Centrum učňovské školy, Chemnitz, Lutherstraße 2 (D9)

Dnešní centrum učňovské školy původně sloužilo jako střední škola a později gymnázium Carl-Friedrich-Gauße. Stavbu navrhli architekti Weißer, Wolf a Schliebe z Chemnitz. Jednoduchá, avšak vysoce kvalitní stavba školy z počátku šedesátých let 20. století je situována jako dominanta do středu vysoce cenné obytné zóny.

Technische univerzita, Chemnitz, Straße der Nationen 64 (D10)

Monumentální stavba byla vybudována v letech 1952 až 1954 podle projektu Kurta Wittlingera z Chemnitz za účelem rozšíření hlavní budovy technické univerzity. Původní objekt byl postaven v roce 1874 v historizujících neorenesančních formách. V interiéru jsou zachovány monumentální oválné schody s originálním pavoučím svícem z padesátých let dvacátého století.

Katolický kostel sv. Jana Nepomuckého, Hohe Straße 1 (D11)

Sířový kostel s valenou klenbou byl vybudován v letech 1953 až 1955. Kostelní věž byla postavena teprve v roce 1997. Tento kostel je nejvýznamnější katolickou církevní stavbou 50. let dvacátého století v Sasku. Zároveň je posledním dílem a jedinou církevní stavbou architekta Willyho Schönefeldla z Chemnitz.

Je pozoruhodné, že v 50. letech dvacátého století bylo v Sasku postaveno patnáct nových sakrálních staveb. V Československu v tomto období nevznikla žádná nová sakrální stavba.

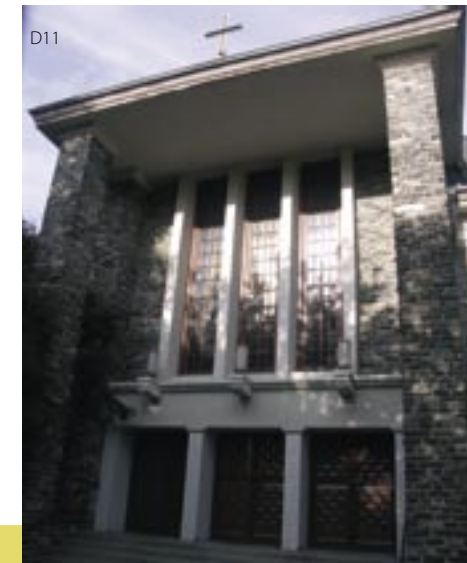
D10

D9

D10

D11

D14

Sídliště, Kobaltplatz a Kobaltstraße (D12)

Nově vybudované sídliště 50. let je významné charakteristickými stylovými znaky tradiční stavby. Činžovní domy v řadové zástavbě jsou tříposchodové, omítnuté nad žulovým soklem. K ostění dveří a oken byl použit přírodní neopracovaný kámen.

Sídliště, Robert-Schumann-Platz;

Robert-Schumann-Straße (D13)

Sídliště bylo vybudováno v letech 1955 až 1960 s činžovními domy v řadové zástavbě. Jednotlivé stavby mají sedlové střechy a mezi jednotlivými domy jsou umístěny masivní stavby garáží s několika branami. Toto sídliště je příkladem sídlištní stavby v tradičním pojetí architektury.

D12

D13

D13

Kulturní dům, Goethestraße (D14)

Významná reprezentativní budova utvářející vzhled města. Postavena byla v letech 1957 až 1958 jako masivní omítnutá stavba za použití domácích přírodních neopracovaných kamenů. Foyer, šatna, schodiště a horní vestibul jsou z větší části zachovány v originální podobě. Zachovány jsou také stropy, dveře, svítidla a uspořádání židlí.

Hornická poliklinika,

Prof.-Richard-Buk-Straße 1 (D15) >>

Masivní dvouposchodová stavba na obloukovém půdorysu s vystupujícími vstupními a schodišťovými rizality. Valbová střecha objektu je pokrytá břidlicovou krytinou se střešními atikami. Poliklinika je součástí sídliště Wismut.

D14

D16

D16

Schillerstraße a Peter-Breuer-Straße, bývalá škola důlního inženýrství, později Vysoká škola pedagogická, nyní Západosaská vysoká škola Zwickau (D16)

Koncept školského objektu s více křídly vypracovali architekti z Chemnitz: Groß, Decker, Hahn a Kluge. Projekt byl realizován v letech 1953 až 1954 a zahrnoval rovněž Grünhainský klášterní dvůr Peter-Breuer-Straße 3. Komplex budov má vysokou stavebně historickou a uměleckou hodnotu a svojí komplexností je v Sasku ojedinělý.

D16

D16

Přírodní amfiteátr, Zwickau, Parkstraße 7 (D17)

Byl vybudován v roce 1957 podle plánů architekta Hanse Busseho ze Zwickau jako součást přestavby parku u Labutího rybníka (Schwanenteich), kterou prováděl zahradní architekt Werner Bauch.

D17

<< Evangelický - Metodistický kostel, Zwickau (Oberplanitz), Richardstrasse 8 (D18)

Kostel Krista byl postaven na základech původního kostela stejného zasvěcení ze 30. let dvacátého století, který byl zničen koncem druhé světové války po pouhých patnácti letech existence. Kostel má 1200 míst k sezení a stejně jako původnímu kostelu mu dominuje obraz nového Božího domu. Při stavbě byly použity cihly, kříž a věžní bání z původního kostela.

<< **Kulturní dům - dnes Městská hala, Innere Neuwiesener Straße 2 (D19)**
Kulturní dům v Oelsnitz je významným příkladem stavebního umění 50. let dvacátého století. Na jeho stavbu byly použity nejlepší materiály, byly odvedeny vysoce kvalitní umělecko-řemeslné práce a vytvořena jedinečná umělecká díla. Zůstala zachována velká část původního vnitřního vybavení. Návrh Kulturního domu pochází od architekta Martina Deckera z Chemnitz. Vnitřní stavbu vedl Manfred Lohse, stavba probíhala v letech 1954 až 1956.

Střední škola, Badstraße 3 (D20)
Škola byla postavena v roce 1953 a je ojedinělým, mimořádně reprezentativním svědectvím vysoce hodnotného stavitelství 50. let dvacátého století. Vděčí za to precizně provedeným detailům, vybraným materiálům a uměleckému výtvarnému ztvárnění.

Oelsnitz/Erzgebirge, Badstraße 4, učňovská škola (D21)
Rozsáhlý školní komplex vznikl v roce 1954. Je usazen na soklu z lomového kamene, valbovou střechu má pokrytou břidlicovou krytinou a na vrcholu je malá věžička. Přilehlé ubytovny jsou volně stojící dvoupatrové omítnuté stavby, rovněž s valbovými střechami pokrytými břidlicovou krytinou. Jsou zachované četné originální detaily.

D23

**Johann-Georgenstadt – Neustadt,
bytová zástavba Nového Města (D22)**

Výstavba Nového Města Johann-Georgenstadt byla realizována v letech 1952 až 1956. Důvodem byla důlní těžba na území historického města Johann-Georgenstadt, které bylo v polovině padesátých let 20. století v podstatě zbouráno. Nové urbanistické plánování prováděly Státní projekční kanceláře pro plánování měst a obcí Drážďany. Díky záměru přizpůsobit uspořádání nového města Johann-Georgenstadt krušnohorské krajině se toto sídliště stalo vynikajícím příkladem tradiční sídlištní stavby.

D22

D24

D24

D22

**Johann-Georgenstadt – Neustadt,
Am Schimmelfelsen, Kulturní dům (D23)**

Byl postaven v roce 1956 Günterem Oehlertem z Aue podle požadavků společnosti Wismut-AG. Je to úhlová stavba s mimořádným historickým a urbanistickým významem. Je jedním z nejhodnotnějších kulturních domů v saském regionu. Zároveň je příkladem ohrožených staveb. V současné době je uzavřen, má zazděná okna a pokud se nenajde využití, stihne jej stejný osud jako sousední obytné domy, které se již bourají jako jiné „nepotřebné“ památky v Sasku.

D25

**Johann-Georgenstadt – Neustadt,
Eibenstocker Straße 106, poliklinika (D24)**

Byla vybudována v letech 1955 až 1956 jako protějšek k budově pošty na vstupu do Nového Města u ulice Eibenstocker Straße.

**Johann-Georgenstadt, Schulstraße 15,
druhá základní škola (D25)**

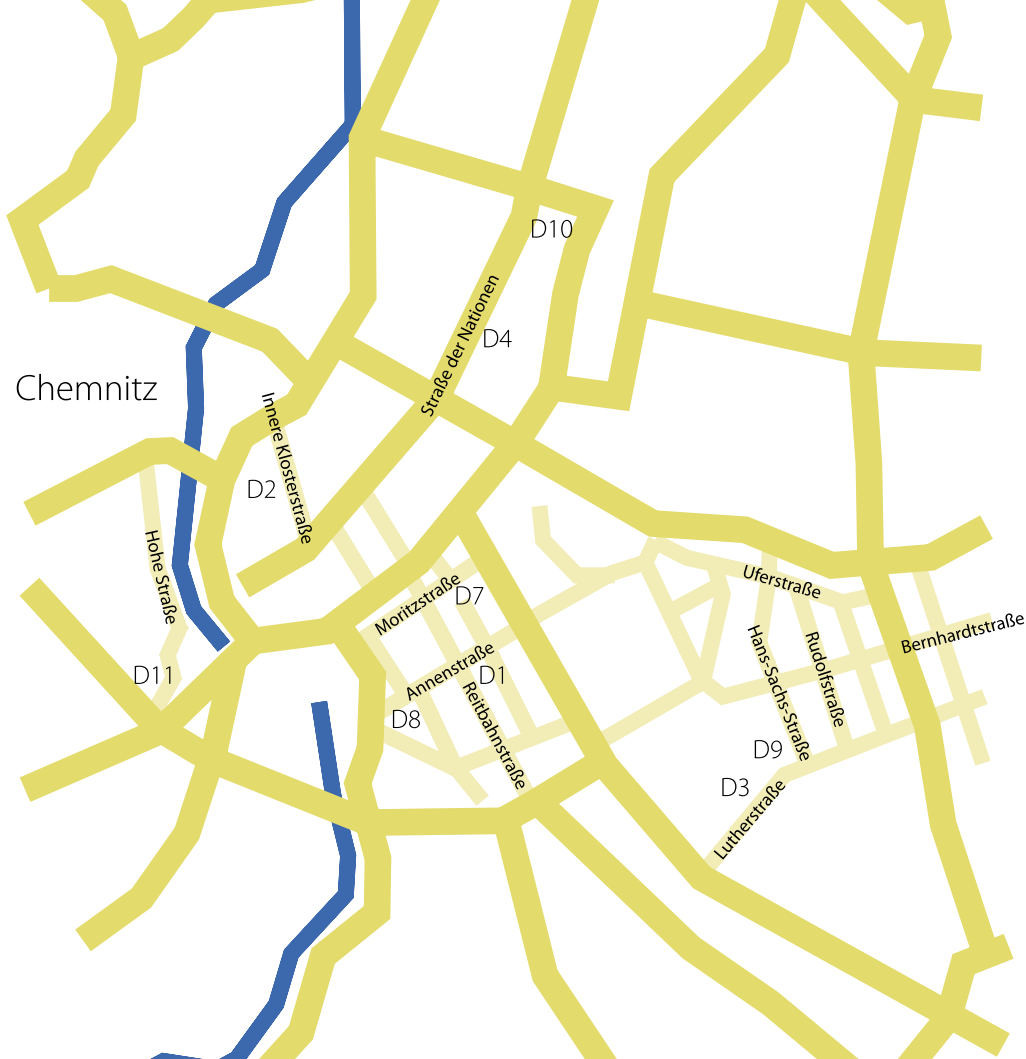
Dvoukřídlá škola byla postavena v roce 1952 Rudolfem Weißerem z Chemnitz. V roce 1959 byla doplněna plaveckým bazénem. Na schodišti stojí sloupy a nade dveřmi do tříd jsou ozdobné reliéfy.

Hornická nemocnice - dnes poliklinika (D26)

Nemocnici postavil K. Franke v roce 1950 jako symetricky členěnou blokovou stavbu s konkávním zakřivením. Její střed je zvýrazněn domem s věží.

Stavba je umělecky náročným příkladem architektury 50. let dvacátého století, která ještě připomíná charakteristický neoklasicismus. V okolí jsou obytné domy postavené ve stejné době a ve shodné slohové jednotě.

	Obytné celky	Kulturní domy	Úřady	Školy a školky	Zdravotnická zařízení
Karlovarský kraj					
Ostrov	x	x	x	x	xx
Horní Slavkov	x	x		xx	
Březová u Sokolova	x	xx	x	x	
Sokolov	x			x	
Karlovy Vary	x				
Jáchymov		x		xx	
Kurort Kynžvart	x				
Sasko					
Chemnitz	x		x	x	
Aue	x	x			x
Zwickau				x	
Erlabrunn					x
Johann-Georgenstadt	x	x		x	

xx - není součástí projektu

Architektura z období mezi roky 1945 až 1960, označovaná v Čechách jako architektura „socialistického realismu“ (Sorela) a v Německu vnímaná jako „stavitelské umění národní tradice“ nebo „poválečná moderna“, se postupně dostává do popředí zájmu odborníků. V řadách široké veřejnosti se však stále jedná o nové, dosud nepoznané téma.

Stežka po stopách této architektury v Karlovarském kraji a Sasku se nepohybuje po vyšlapaných cestičkách, ale zato poskytne návštěvníkovi ucelenou představu o daném tématu. Svým obsahem tak otevírá zcela novou oblast turistiky.

Dieses Projekt wurde von den EU Mittel im Rahmen der Initiative der Gemeinschaft Interreg IIIA co-finanziert und wird durch den Karlsbader Bezirk unterstützt.

Projektpartner: Staatliche Studienakademie Breitenbrunn

Texte: Christian Meyer, Lubomír Zeman, Peter Ivic, Marek Poledníček

Fotos: Marek Poledníček, Christian Meyer, Ondřej Kalmán, Lukáš Jelínek

Graphische Bearbeitung: Martin Kaiser

-

Tento projekt byl spolufinancován z prostředků EU v rámci iniciativy Společenství INTERREG IIIA a je podporován Karlovarským krajem.

Partner projektu: Staatliche Studienakademie Breitenbrunn

Texty: Christian Meyer, Lubomír Zeman, Peter Ivic, Marek Poledníček

Fotky: Marek Poledníček, Christian Meyer, Ondřej Kalmán, Lukáš Jelínek

Grafické zpracování: Martin Kaiser